

Handlingsplan mot våld i nära relation

”Våld är en handling riktad mot en annan person, som genom denna handling skadar, smärtar eller kränker, eller får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från något som den vill”

(Per Isdal, 2001, Alternativ till våld, ATV)

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Förord

Ingen människa har rätt att kontrollera, hota, slå eller trakassera någon annan människa, varken inom eller utom familjen. Våld i nära relationer är ett hinder för de utsattas åtnjutande av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. Fem av sex personer som utsätts för våld i en nära relation i Sverige är kvinnor, och den som utövar våldet är en närstående man. Vart femte mordoffer i Sverige är en kvinna som dödas av en närstående man. En stor del av dessa kvinnor har barn.

(Brottsförebyggande rådet, 2013). Därför ligger fokus i denna handlingsplan, liksom i regeringens, på utsatta kvinnor och barn. Men planen omfattar också våld i samkönade relationer och våld i nära relation som utövas av kvinnor samt våldsutövare.

Värmdö kommuns handlingsplan utgår från Socialstyrelsens handbok VÅLD, Regeringens handlingsplan (Regeringen, Handlingsplan mot våld (Skr 2007/08.39), 2007/08) FN:s deklaration om avskaffandet av våld mot kvinnor samt FN:s barnkonvention, artikel 19 och 39.

Mäns våld mot kvinnor, liksom annat våld i nära relation, är ett omfattande problem som berör hela samhället och det finns en bred strävan efter att detta våld ska upphöra. För att uppnå detta yttersta mål krävs insatser där de utsattas individuella behov sätts i fokus, men det krävs också ett brottsförebyggande arbete i ett demokrati- och folkhälsoperspektiv. Våld i nära relationer är ett systematiskt och kränkande brott som betraktas som särskilt allvarligt för att det utövas av en närstående. Personer som utsätts har rätt till stöd och hjälp av sin kommun.

Med den här handlingsplanen lägger Värmdö kommun fast grunden till ett samordnat arbete mot våld i nära relationer. Handlingsplanen är granskad inom Socialkontoret samt antagen av Socialnämnden i Värmdö kommun. Den har tagits fram i ett gemensamt utvecklingsprojekt i Nacka och Värmdö kommuner under år 2013. Planen är indelad i fyra delar:

- 1. Generella frågor om våld i nära relation
- 2. Vuxna som är utsatta för våld i nära relation
- 3. Barn- och ungdomar som bevittnat, eller varit utsatta, för våld i nära relation
- 4. Förövare av våld i nära relation

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Innehåll

Förord.....	3
Del 1. Handlingsplanens syfte:	6
1.1 Internationellt perspektiv.....	6
1.2 Handlingsplanens teoretiska utgångspunkt	7
1.3 Målgrupp för handlingsplanen	8
1.4 Kommunens ansvar	8
1.5 Handlingsplanens giltighetstid	9
1.6 Kvalitetssäkring.....	9
Del 2. Vuxna som är utsatta för våld i nära relation.....	10
2.1 Förekomst och sammanhang.....	10
2.2 Våld.....	11
2.3 Nära relation.....	11
2.4 Isolering och anpassning.....	11
2.5 Fysiskt våld	11
2.6 Hot om våld.....	12
2.7 Sexuellt våld.....	12
2.8 Psykiskt våld	12
2.9 Materiellt våld	12
2.10 Husdjur.....	12
2.11 Ekonomiskt våld.....	12
2.12 Försummelse	12
2.13 Konsekvenser av våld av närstående.....	13
2.14 Samverkan.....	14
2.15 Skyddade personuppgifter.....	14
Del 3. Barn och ungdomar som bevittnat eller själva varit utsatta för våld i nära relationer	15
3.1 Målgrupp.....	15

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

3.2 Nära relation.....	15
3.3 Våld.....	15
3.4 Bevittnade av våld.....	16
3.5 Barns sekretess i förhållande till vårdnadshavare	16
3.6 Särskild företrädare för barn	16
3.7 Förekomst och sammanhang.....	16
3.8 Mörkertal i statistiken	17
3.9 Sexuella övergrepp.....	18
3.10 Konsekvenser av våldet för barn och ungdomar.....	18
3.11 Samverkan.....	19
Del 4. Förövare av våld i nära relation.....	20
4.1 Kommunens ansvar för personer som utövar våld mot närstående	20
4.2 Pappor som utövar våld i nära relation	20
4.3 Bostadsfrågan och skyddat boende	21
4.4 Insatser för män som utövar våld	21
5. Inriktningsmål för Värmdö kommun	23
5.1 Mål i handlingsplanen	23
5.3 Inriktningsmål och kontorsmål	24
6. Litteratur - och källförteckning	25

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Del 1. Handlingsplanens syfte:

- Vuxna personer som är utsatta för våld i nära relation ska skyddas från våld och få sina rättigheter tillgodosedda enligt den så kallade Brottsofferparagrafen i Socialtjänstlagen (5 kap. §1 SoL).
- Barn och ungdomar som bevittnat eller varit utsatta för våld i nära relation ska få sitt behov av skydd och stöd tillgodosett och sina rättigheter tryggade (5 kap. §1 SoL). Arbetet ska utgå från Barnkonventionen om våld, artikel 19 och 39. (FN, Barnkonventionen) (FN, Mänskliga rättigheter, 1948)
- Den som har utövat våld ska få stöd i att ta ansvar för sitt våldsutövande (4 kap. 1 § Sol.). Våldet ska upphöra.

Rutiner och riktlinjer tas fram av socialkontoret för att underlätta samverkan mellan berörda enheter, myndigheter och organisationer. Arbetsformen ska vara anpassad till den enskilda individen och anpassad till den aktuella hotbilden. Handlingsplanen ska garantera att kvaliteten är hög vad gäller insatser för den enskilde och att dessa systematiskt följs upp så att verksamheten varaktigt utvecklas och säkras.

1.1 Internationellt perspektiv

Mäns våld mot kvinnor är ett globalt problem. Världshälsoorganisationen WHO beräknar att en tredjedel av världens kvinnor och flickor, någon gång eller flera gånger utsatts för våld eller våldtäkt.

FN antog år 1993 ”Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor” som ett komplement till de mänskliga rättigheterna som antogs 1948 och som Sverige har anslutit sig till (FN, Mänskliga rättigheter, 1948) (FN, Kvinnokonventionen, 1993; FN, Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor, 1993).

I deklARATIONEN framgår att våldet mot kvinnor i nära relationer är ett omfattande samhällsproblem över hela världen. Detta våld är ett uttryck för det historiskt sett ojämlika förhållandet mellan kvinnor och män, där män är överordnade kvinnor.

FN:s definition lyder:

Varje könsrelaterad våldshandling som resulterar i fysisk, sexuell eller psykisk skada eller lidande för kvinnor, samt hot om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande, vare sig det sker i det offentliga eller privata livet.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

FN:s deklARATION för mänskliga rättigheter (1948) och deklARATION om avskaffande av våld mot kvinnor (1993) samt FN:s barnkonvention (1989) är övergripande riktmärken för Sveriges arbete mot våld i nära relation.

1.2 Handlingsplanens teoretiska utgångspunkt

Förekomst och konsekvenser av våld i nära relationer, liksom åtgärder som vidtas, måste alltid ses i ett sammanhang. Vissa faktorer kommer att vara generella, medan andra blir högst individuella.

En utgångspunkt vid upprättandet av handlingsplanen har varit den ekologiska förklaringsmodellen (Heise, 1998), se skissen på nästa sida. Modellen utgör en ram som kan omfatta flera olika teorier, perspektiv och förklaringar av våld i nära relationer. Föräldrars förmåga och möjlighet att knyta an till sitt barn (Wennerberg & Tor, 2010), familjens sammansättning och dynamik samt samhället med dess övergripande struktur, är alla faktorer som påverkar våldsproblematiken.

Modellen tydliggör behovet av att insatserna bör riktas både mot enskilda medborgare samt mot organisationer och verksamheter inom kommunen. I det våldsförebyggande arbetet är detta helhetsperspektiv en viktig framgångsfaktor. Förekomst och konsekvenser av våld i nära relationer, liksom åtgärder som vidtas, måste alltid ses i ett sådant sammanhang. Vissa faktorer kommer att vara generella, medan andra blir högst individuella.

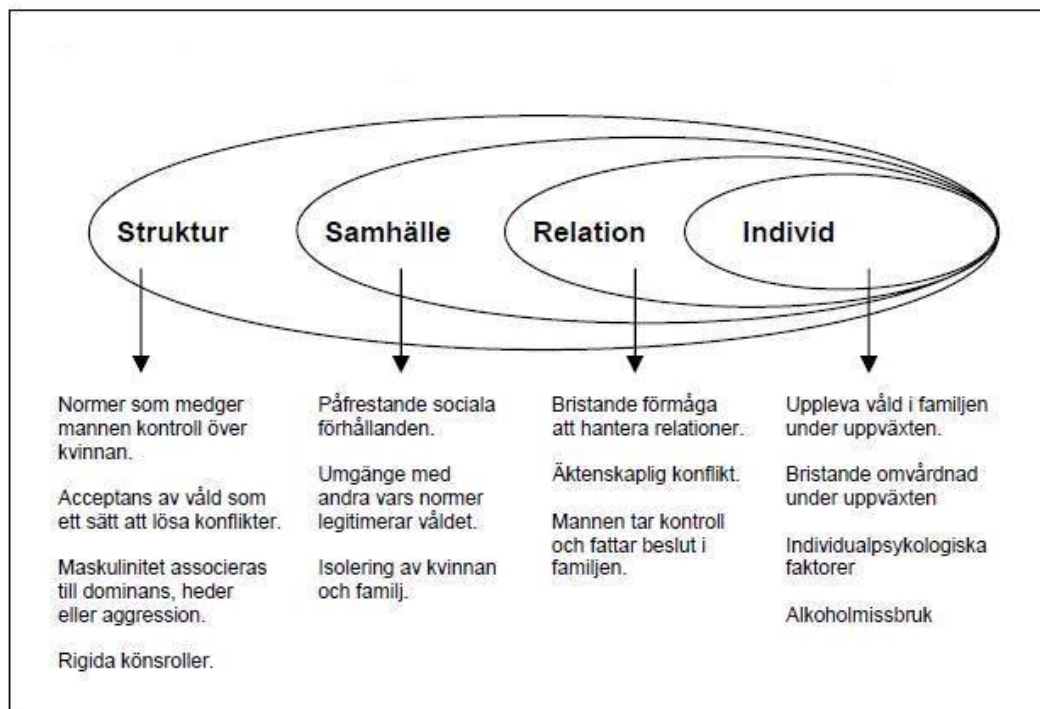

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

1.3 Målgrupp för handlingsplanen

Handlingsplanens målgrupp är huvudsakligen kvinnor samt barn och ungdomar som bevittnat våld eller är utsatta för våld i nära relationer. Men även personer i samkönade relationer har rätt till stöd och insatser, liksom män och kvinnor som utövar våld i nära relation och som vill ta ansvar för sitt våldsutövande.

1.4 Kommunens ansvar

I Kvinnofredspropositionen, (Regeringen, Kvinnofredspropositionen, 1998), betonas att socialtjänsten på ett mycket tidigt stadium ska erbjuda hjälpinsatser av olika slag till kvinnor som behöver det. Socialtjänsten ska vara lyhörd för vad kvinnor som befinner sig i en misshandelssituation är i behov av och aktivt erbjuda information och hjälp till dem.

Utgångspunkten för lagstiftningen är att samhället måste ta sitt ansvar och att kommunerna inte får förlita sig på de frivilliga insatserna för våldsutsatta kvinnor som främst kvinnojourerna historiskt stått för.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Brottsofferparagrafen (5 kap.11 § Sol)

5 kap. 11 § första stycket Sol till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp

5 kap. 11 § andra stycket Sol Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra din situation.

5 kap. 11 § tredje stycket Sol Socialnämnden ska särskilt beakta att barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och kan vara i behov av stöd och hjälp

Genom socialkontoret och dess samarbetspartners ges idag stöd och insatser mot våld i nära relationer. Arbetet styrs huvudsakligen av bestämmelserna i Socialtjänstlagen (2001:453) samt Allmänna råd SOSFS 2009:22. Andra relevanta lagar är kommunallagen, förvaltningslagen och sekretesslagen.

När det gäller ansökan om insatser i annan kommun än i hemkommunen så infördes i socialtjänstlagen följande bestämmelse år 2011, det så kallade vistelsebegreppet:

(2 kap 8 § punkt 2 Sol) En person som önskar flytta till en annan kommun, får ansöka om insatser i den nya boendekommunen, om han eller hon:

- på grund av våld eller andra övergrepp behöver flytta till en annan kommun, men inte kan göra det utan att de insatser som han eller hon behöver lämnas.

1.5 Handlingsplanens giltighetstid

Handlingsplanen gäller tills vidare, socialkontorets stab ansvarar för att den vid behov följs upp och revideras.

1.6 Kvalitetssäkring

För att säkerställa att samtliga enheter inom socialkontoret uppfyller de krav och mål som handlingsplanen satt upp är kvalitetssäkringsarbetet viktigt.

Handlingsplanens mål, indikatorer och aktiviteter ska integreras i kommunens styrnings- och ledningssystem. Samordnaren för våld i nära relation är ansvarig för att löpande ta fram läges- och statusrapporter, även riskanalyser.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Del 2. Vuxna som är utsatta för våld i nära relation

Både kvinnor och män utsätts för våld i nära relation, men kvinnorna är den absolut största gruppen och historiskt sett svagare parten. I den lagtext och officiella föreskrifter, som denna handlingsplan refererar till, anges därför kvinnor som brottsoffer och män som brottsutövare. Men kvinnor kan vara både offer och utövare, precis som män kan.

Allt stöd och alla insatser som socialkontoret ger, på grund av våld i nära relation, kan ges till både kvinnor och män, men utformningen kan skilja på grund av könet. Detta gäller särskilt vid placering i skyddat boende eftersom sådana alternativ ännu saknas för våldsutsatta män. (FN, Kvinnokonventionen, 1993) (FN, Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor, 1993) (Socialstyrelsen, Våld, Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011).

2.1 Förekomst och sammanhang

I nästan hälften av alla mord på kvinnor i Sverige är deras partner förövaren. (Brottsförebyggande rådet, 2013) I Sverige anmäldes omkring 28 400 fall av misshandel mot kvinnor över 18 år under år 2012, en ökning med en procent jämfört med året innan (Brottsförebyggande rådet, 2013). Våld mot kvinnor i nära relation tenderar att vara upprepat, grovt och resultera i fler negativa konsekvenser jämfört med våld mot heterosexuella män i nära relation.

Vad gäller dödligt våld är det fyra till fem gånger vanligare att kvinnor blir dödade av en partner eller före detta partner, än att män blir det (Socialstyrelsen, Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende, 2013).

Enligt den nationella trygghetsundersökningen (Brottsoffermyndigheten, 2012)) har en fjärdedel av de kvinnor som uppger att de råkat ut för våld blivit misshandlade av någon närstående. Ungefär två tredjedelar av de kvinnor som anger att de utsatts för våld uppger att det orsakat någon form av kroppsskada. Drygt 85 procent av de som misstänks för misshandel mot kvinnor är män.

Mörkertalet för våld i nära relation uppskattas vara cirka 80 procent, vilket betyder att enbart 20 procent av de utsatta gör en polisanmälan. Våldet drabbar kvinnor i alla samhällsgrupper oavsett klass, ålder, sexualitet, etnicitet och funktionsförmåga men vissa grupper av kvinnor är särskilt utsatta:

- Ensamstående mammor
- Äldre kvinnor
- Kvinnor med funktionsnedsättning
- Kvinnor med missbruksproblem
- Flickor/kvinnor som lever med hedersrelaterat våld och förtryck

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2.2 Våld

Med våld eller andra övergrepp av närstående avses i detta sammanhang systematisk misshandel och andra övergrepp, t.ex. det som omfattas av Brottsbalkens bestämmelse om kvinnofridsbrott (prop. 2006/07:38 s. 31). Våld och övergrepp i nära relation kan ta sig olika uttryck, men oavsett form används det för att påverka andra personer genom makt och kontroll.

2.3 Nära relation

Den nära relationen mellan den utsatta och förövaren kan medföra komplicerade känslor av skuld och skam, ibland i kombination med en vilja att ge stöd till brottsutövaren. Begreppet närstående är könsneutralt och syftar på varje person som en kvinna i det enskilda fallet bedöms ha en nära och förtroendefull relation till (prop. 2006/07:38 s. 31). Det rör sig om en vidare krets än en partner eller före detta partner, och kan bland annat handla om syskon och släktingar som utövar våld och andra övergrepp (Socialstyrelsen, Våld, Handbok om socialnämndens ansvar för våldutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011).

2.4 Isolering och anpassning

Den som utsätts för våld i nära relation anpassar sig succesivt vid att få sitt livsutrymme begränsat. Anpassningen leder ofta till isolering och ett ökat beroende av förövaren. Den normaliseringsprocessen kan ha startat enbart efter någon mindre incident eller hot – men hotet om ytterligare våld finns latent.

Perioderna utan våld, kan innebära, att den utsatta har förhoppningar om att relationen ska förbättras och att våldet ska upphöra. Brottsoffrets anpassning kan leda till en psykologisk nedbrytningsprocess med minskad självkänsla och att den utsatta tar över förövarens verklighetsuppfattning.

Den utsatta kan också förbjudas att träffa släkt och vänner, i extremfall inte ens få arbeta/studera utanför hemmet eller ha kontakt med andra via post, telefon eller internet.

2.5 Fysiskt våld

Slag, örfilar, sparkar, knuffar, stryptag, bett, klösning, kvävningförsök eller användande av olika vapen är exempel på fysiskt våld. Det är inte ovanligt att detta våld riktas mot kroppsdelar som inte är direkt synliga för omgivningen.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2.6 Hot om våld

Hot om att skada kvinnan eller hennes närstående kan utövas genom blickar, gester, uttryck eller genom andra handlingar som kan uppfattas som skrämmande.

2.7 Sexuellt våld

Kvinnan tvingas till samlag och andra sexuella handlingar, detta kan ske genom direkt fysiskt tvång. Hon kan också gå med på oönskade sexuella handlingar i ett försök att undvika ytterligare våld eller för att skydda barnen. Det kan till exempel innebära att hon tvingas att utöva sex med andra eller titta på pornografi mot sin vilja.

2.8 Psykiskt våld

Omfattande, nedsättande och kränkande anmärkningar som är återkommande och riktat mot kvinnans person, hennes beteende eller utseende. Det kan också handla om förnedring inför andra. Detta leder till att kvinnans självförtroende raseras och att hon får en mindre tilltro till sin egen förmåga när det gäller beslut i föräldrarollen och frågor som berör hennes vardag och framtid.

2.9 Materiellt våld

Kvinnans ägodelar förstörs, särskilt sådant som har en speciell betydelse, som minnessaker, smycken och fotografier. Men också kvinnans kläder och hemmets inventarier kan förstöras, vilket innebär ekonomiska svårigheter för kvinnan.

2.10 Husdjur

Hot om att skada husdjuren kan användas för att styra och kontrollera kvinnan. Hennes, eller barnens, husdjur kan också ”försvinna” skadas eller dödas.

2.11 Ekonomiskt våld

Kvinnan får inte själv disponera över sin ekonomi, vare sig inkomster eller utgifter, hon kan till och med tvingas skriva under lån och skuldförbindelser. Bristen på egen ekonomi försvårar för kvinnan att lämna mannen. Omfattande skulder kan försvåra hennes möjlighet att skapa en ny tillvaro, speciellt när det gäller hyresskulder.

2.12 Försummelse

Kvinnor i särskilt sårbara situationer, som äldre och funktionsnedsatta, kan utsättas för försummelse genom brist på mat, bristande hygien, brist på hälsovård och medicin eller brist på tillsyn.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2.13 Konsekvenser av våld av närstående

Konsekvenserna av våld kan skifta mellan olika kvinnor, det vill säga vilka problem våldserfarenheten ger och hur dessa tar sig uttryck. Konsekvenserna påverkas av relationen till förövare, våldets omfattning och frekvens samt sammanhanget (Ekologiska modellen).

Det finns idag klara belägg för att psykosociala belastningsfaktorer förekommer i högre utsträckning bland kvinnor som har utsatts för våld av en närstående man än bland kvinnor som inte har utsatts för sådant (Socialstyrelsen, Våld , Handbok om socialnämndens ansvar för våldutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011).

Depression och ångeststörningar är vanliga symtom. Våldutsatta kvinnor kan drabbas av posttraumatiskt stressyndrom, PTSD. Det karaktäriseras av att man ständigt återupplever våldshändelser, av känslomässig avtrubning och tillbakadragande (Nationella trygghetsundersökningen).

Reaktioner på våld och övergrepp kan vara:

- påträngande tankar och minnen
- mardrömmar
- ångest
- ökad vaksamhet
- självförebåelser
- försämrade självkänsla
- irritabilitet
- koncentrationssvårigheter
- självmordstankar
- självmordsförsök
- sömn- och ätstörningar
- minnesstörningar,
- störd tidsuppfattning
- förvirring
- svårigheter att fatta egna beslut

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Exempel på tänkbara beteendemässiga reaktioner är:

- missbruk
- isolering
- starka reaktioner på små förändringar i tillvaron
- splittring av dagliga aktiviteter
- oförmåga att utföra saker man kunnat tidigare

(Wennerberg & Tor, 2010)

Våldet kan även få sociala konsekvenser för kvinnan, om hon till exempel måste flytta till annan ort och därför förlorar kontakt med släkt och vänner. Om kvinnan också måste byta jobb och vara sjukskriven blir resultatet ofta en försämrad ekonomi. Hennes roll som mamma kan ifrågasättas och hennes förmåga att uppmärksamma eventuella barns behov av stöd och hjälp kan minska i en turbulent situation.

För kvinnor som utsätts för hedersrelaterad brottslighet kan de sociala konsekvenserna bli stora om de för att skydda sig tvingas lämna hela sin släkt (Socialstyrelsen, Våld, Handbok om socialnämndens ansvar för våldutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011).

2.14 Samverkan

Strategin för samverkan ska ses mot bakgrund av nödvändigheten och skyldigheten att samverka (6 § Förvaltningslagen). Den ska vara ett stöd för långsiktig, stabil och framgångsrik samverkan till nytta för de personer som utsätts för våld i nära relation. För att åstadkomma långsiktig hållbarhet behöver denna samverkan integreras och förankras i den ordinarie verksamheten och utöver samverkan mellan institutioner, även inkludera utsatta brottsoffer och gärningsmän. God och stabil samverkan förutsätter styrning, struktur och samsyn.

2.15 Skyddade personuppgifter

Uppbrott från en våldsam relation innebär inte alltid att våldet upphör. En del kvinnor riskerar att bli utsatta för ytterligare våld. För dessa kvinnor kan ansökan om skyddade personuppgifter vara en av flera skyddsåtgärder.

Det finns tre grader av skyddade personuppgifter: sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter. Alla tre nivåerna kan kombineras med exempelvis namnbyte. Ansökan om skyddade personuppgifter görs hos Skatteverket. Hösten 2011 levde drygt 12 000 personer med sekretessmarkering eller kvarskrivning eller båda delarna, enligt Skatteverkets statistik (Socialstyrelsen, 2012).

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Del 3. Barn och ungdomar som bevittnat eller själva varit utsatta för våld i nära relationer

När barn har blivit utsatta för våld, eller bevittnat våld i familjen, finns det en stor sannolikhet att deras bästa avgörs i domstol, utifrån information lämnad av socialtjänsten. Socialtjänsten bär ett stort ansvar för att både lyfta fram barn som kompetenta subjekt och synliggöra deras röster i utredningstexter. Kritik som pekar på allvarliga brister i rättssäkerheten i barn- och ungdomsutredningar i ärenden som rör våld i familjen har framförts från flera håll (Cameron, 2009) (Barnhuset, 2011) (Barnombudsmannen, 2012) (Eriksson, Källström Cater, Dahlkild-Öhman, & Näsman, 2009). I vilken utsträckning barnet ges en möjlighet att berätta utifrån sitt eget perspektiv kan skilja sig mycket mellan olika fall. Om barns egna röster får höras ökar förutsättningarna för en tillförlitlig analys av vad som är bäst för dem.

3.1 Målgrupp

Barn och ungdomar från 0 till 18 års ålder och i vissa undantagsfall personer från 18 till 21 år.

3.2 Nära relation

När det handlar om barn och ungdomar omfattar begreppet ”nära relation” en vidare krets än för vuxna. En nära relation är en förtroendefull relation mellan barnet och en vuxen. Det kan vara barnets föräldrar, styvföräldrar eller familjehemsföräldrar men även barnets vuxna syskon och mor- eller farföräldrar. En beroendeställning till den vuxna försvårar möjligheten till motstånd och uppbrott.

3.3 Våld

Med våld avses alla de handlingar där barn har rätt till skydd enligt artikel 19 i barnkonventionen: ”alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp”. Exempel på sådant våld är när en vuxen slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, skakar, luggar, river, biter eller trampar på barnet. Psykiskt våld innebär att barnet systematiskt utsätts för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande, till exempel hån, utfrysning, orimliga krav och bestraffningar, påtvingad isolering eller konstant vägran att lyssna på barnets synpunkter. Sexuella övergrepp innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingats barnet.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

3.4 Bevittnade av våld

Att ett barn bevittnat våld innebär att barnet har sett, hört eller varit medvetet om våld inom den nära relationen, eller mellan personer barnet har nära relationer till.

3.5 Barns sekretess i förhållande till vårdnadshavare

Vårdnadshavare har rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter som rör barnet, i den utsträckning som vårdnadshavaren, enligt 6 kap. 11 § föräldrabalken (FB), har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets angelägenheter. Rättigheten är dock inte oinskränkt. Rätten att bestämma i frågor som rör barnet blir mindre omfattande ju äldre barnet blir. Vårdnadshavaren ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål.

Inskränkningar i vårdnadshavares rättigheter kan vara motiverade i familjer där våld har förekommit och föräldrarna inte är överens när det gäller barnets boendesituation. Vidare kan sekretessen gälla till skydd för ett barn i förhållande till vårdnadshavaren, om det kan antas att barnet lider betydande men om en uppgift röjs för vårdnadshavaren 12 kap. 3 § Offentlighets- och sekretesslagen (OSL). Det kan till exempel röra sig om barn som vistas på ett skyddat boende och där det för barnets bästa är motiverat att den ena vårdnadshavaren inte informeras om adressen.

3.6 Särskild företrädare för barn

Om ett barn har utsatts för brott som kan ge fängelse ska en särskild företrädare utses i vissa fall, enligt lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn. Det gäller om en vårdnadshavare kan misstänkas för brottet, eller det kan befaras att en vårdnadshavare på grund av sitt förhållande till den som kan misstänkas för brottet inte kommer att ta tillvara barnets rätt. Den särskilda företrädaren ska i vårdnadshavarens ställe ta tillvara barnets rätt under förundersökningen och i rättegången (Socialstyrelsen, Våld, Handbok om socialnämndens ansvar för våldutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011).

3.7 Förekomst och sammanhang

Stiftelsen Allmänna Barnhuset och Karlstads universitet har, senast under 2011, undersökt förekomsten av våld i hemmet och attityder till det (Janson, Jernbro, & Långberg, 2011). Drygt 13 procent av eleverna i 15–16 årsåldern uppger att de har blivit slagna av en förälder eller någon annan vuxen. Av dessa har cirka 80 procent blivit slagna någon enstaka gång. Resterande 20 procent har blivit slagna upprepade gånger. Tio procent av alla barn i Sverige har någon gång sett pappa slå mamma och fem procent gör det ofta (Almqvist, 2012).

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

	SLAGEN ENSTAKA GÅNGER	SLAGEN MÅNGA GÅNGER	TOTALT, SLAGEN ENSTAKA ELLER MÅNGA GÅNGER
Alla elever	10,5	2,9	13,4
Elever med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning	15,7	15,8	21,5
Elever utan kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning	8,7	1,6	10,3
Svenskfödda flickor	11,1	3,2	14,3
Svenskfödda pojkar	9,6	1,5	11,1
Utlandsfödda flickor	18,9	7,4	26,3
Utlandsfödda pojkar	18,5	11,3	29,8
Föräldrarna bor tillsammans	9,3	2,3	11,6
Föräldrarna bor ej tillsammans	18,8	6,8	25,6
Upplever att familjen har god ekonomi	9,7	2,1	11,8
Upplever att familjen bekymrar sig över ekonomin	23,4	11,8	35,2

TABELL 1.
Elevenkäten 2011. Förekomst av kroppslig bestraffning enstaka gånger respektive många gånger. Andel i procent utifrån kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning, kön, ursprungsland, familjeförhållanden och upplevd ekonomi.

Källa: Jansson, S., Jernbro, C., Långberg, B., 2011.

Risken för att bli slagen är allra störst i hem där det förekommer våld mellan vuxna. I en sådan miljö är risken för att också barnet ska bli utsatt för våld hela tio gånger större än i ett hem som är fritt från våld mellan vuxna (Barnombudsmannen, 2012).

Forskning från flera länder visar att fäder som utövar våld mot mamman ofta också utövar våld mot barnen, både i form av fysiskt våld och sexuella övergrepp. Detta innebär inte att alla fäder som utövar fysiskt våld mot mamman också gör det mot barnen, men alla barn som tvingas bevittna våld i familjen utsätts därigenom för psykisk misshandel (Eriksson, Källström Cater, Dahlkild-Öhman, & Näsman, 2009).

3.8 Mörkertal i statistiken

Att det finns ett stort mörkertal i statistiken bekräftas från flera håll: kvinnojourer, akutmottagningar, brottsofferjouren och den nationella utvärderingen av stöd till barn som bevittnat våld i familjen. I kartläggningen (Janson, Jernbro, & Långberg, 2011) hade endast 12 procent av de våldsutsatta barnen vänt sig till personal inom skola, ungdomsmottagning, socialtjänst, polis eller liknande. Samtalen till Barnombudsmannens bekräftar kartläggningens resultat. Det innebär att de barn som lever med pågående våld i allmänhet förblir upptäckta.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Starka känslor av skuld och skam är en viktig anledning till att våldet förblir osynligt men det kan finnas flera förklaringar. Barn och ungdomar kan sakna kunskap om var det går att få hjälp och stöd, uppfatta våld som normalt, ha en egen förståelse och förklaring av våldet, eller vara traumatiserade. De kan också tro att ett avslöjande skulle kunna förvärra deras egen situation. Barn och ungdomar berättar att de har signalerat om våld till professionella, men signalerna har antingen misstolkats eller inte setts (Barnombudsmannen, 2012).

3.9 Sexuella övergrepp

Mörkertalet är störst när det handlar om antalet barn utsatta för sexuella övergrepp. Forskarna är överens om att det är mycket svårt att mäta den faktiska förekomsten av sexuella övergrepp mot barn. Befintliga uppskattningar av antalet drabbade grundas på intervjuer med unga vuxna. Enligt sådana studier har mellan 7 och 10 procent av alla kvinnor och mellan 1 och 3 procent av alla män blivit utsatta för ett sexuellt övergrepp någon gång under sin uppväxt. Antalet drabbade barn blir betydligt högre om övergrepp som tafsande eller blottning inkluderas. (Barnombudsmannen, 2012)

3.10 Konsekvenser av våldet för barn och ungdomar

Alla barn som växer upp med våld i nära relationer far illa av det. Det gäller oavsett om de bevittnar eller själva bli utsatta för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Såväl barns fysiska hälsa som deras psykiska tillstånd och utveckling påverkas. Våldets konsekvenser beror på relationen till förövaren, barnets ålder, våldets omfattning, upprepningmönster, barnets egen förklaring av våldet och hur lång tid det pågått.

Forskningen visar att barn som lever i familjer där våld förekommer utsätts för två av de allvarligaste formerna av trauma. Anknytningstrauma uppstår som en följd av den biologiska paradoxen när en omvårdsperson/anknytningssperson utsätter barnet för våld istället för att skydda det från yttre fara (Grip, Broberg, & Almqvist, 2010).

Den andra formen av trauma är den ”mellanmänskliga”. Mellanmänskliga trauman kan väcka skuld- och skamkänslor, till skillnad från trauman orsakade av yttre faktorer som allvarliga sjukdomar, olyckor etc. och de delas ofta av ett kollektiv.

För de flesta barn som lever i våldsutsatta familjer är våldet återkommande och innebär en upprepning av potentiellt traumatiserande händelser. Detta kan leda till komplex traumatisering (complex trauma) hos barnet, med symtom som liknar PTSD (post-traumatiskt stressyndrom). Traumatisering under barnaåren är speciellt allvarlig eftersom hjärnan är under utveckling. Att leva med ständig stress påverkar hjärnans kemiska balans och fysiska struktur (synapsbildning).

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Reaktioner och symtom på våldsutsatthet är många: sömnsvårigheter, koncentrations-
svårigheter, aggression, talsvårigheter, extrem blyghet, passivitet och PTSD.
Symtomen kan förväxlas med andra diagnoser, t.ex. ADHD. Barn som utvecklat
PTSD drabbas av återupplevda minnen såsom påtvingade tankar och mardrömmar,
och uppvisar undvikande beteenden som likgiltighet, svårigheter att minnas, förhöjd
spänningsnivå och extrem vaksamhet.

3.11 Samverkan

Samhällets särskilda skyddsansvar för utsatta barn förutsätter nära samverkan mellan
myndigheter och organisationer. I 5 kap. 1 § Sol stadgas att socialnämnden i frågor
som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa ska samverka med samhällsorgan,
organisationer och andra berörda.

Socialkontoret ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd (prop.
2002/03:53). Det är ett omfattande ansvar som därmed ligger på socialkontoret att
bygga upp en strukturerad samverkan med förskola, skola, hälso- och sjukvård samt
polis. Skyldighet att samverka om barn som far illa är inskriven i skollagen, hälso-
och sjukvårdslagen, lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område,
samt i polislagen.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Del 4. Förövare av våld i nära relation

Först under det senaste decenniet har framför allt män, som utövar våld i nära relationer, synliggjorts på allvar. Uppmärksamheten har tidigare i mycket hög grad riktats mot offret, snarare än förövaren (Regeringen, Handlingsplan mot våld (Skr 2007/08.39), 2007/08). När det gäller våld som utövas av kvinnor och våld i samkönade relationer är mörkertalen stora och kunskaperna bristfälliga.

4.1 Kommunens ansvar för personer som utövar våld mot närstående

Socialtjänstlagen är inte lika tydlig när det gäller våldsutövare som för våldsutsatta personer. Men den som utövar våld mot närstående har rätt att få stöd och hjälp för att förändra sitt beteende (Socialstyrelsen, Våld, Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld, 2011). Det är också väsentligt i det förebyggande arbete som ska ske enligt 4 kap. 1 Sol. Att ge detta stöd och dessa insatser är viktigt bland annat för att barn inte ska behöva bevittna, eller utsättas för våld och för att våldet ska upphöra. Som ett stöd i detta arbete ska insatser, utformade för att förebygga och motverka att våldet upprepas, erbjudas de personer som utövar våld i nära relation.

Dessa paragrafer är också betydelsefulla för våldsutövare:

2 kap. § 1 och 2 a kap. 1 § Sol Socialnämnden har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver.

3 kap. 1 § Sol Socialnämndens uppgift att ansvara för individuella inriktade insatser som är anpassade efter den enskildes behov.

5 kap. 11 § tredje stycket Sol Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Att en närstående som brukat våld får behandling är angeläget för de barn som bevittnat våldet.

4.2 Pappor som utövar våld i nära relation

Det finns fortfarande begränsad forskning angående pappor som använder våld (Eriksson, I Skuggan av Pappan, 2004). Våldsamma pappor betraktas oftast främst som våldsamma män, inte som pappor. Men det är viktigt att uppmärksamma konsekvenserna av och för föräldrarollen när våld i nära relation förekommer. Fokus i arbetet ska ligga på att förmå våldsutövande män med barn, att själva ta ansvar för att komma till rätta med våldet.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

4.3 Bostadsfrågan och skyddat boende

Våldet i nära relationer, leder förutom allt annat, ofta till bostadsproblem när ett uppbrott från det gemensamma hemmet måste ske. Av säkerhetsskäl är det fortfarande vanligast att den utsatte, med eller utan barn, tvingas att flytta. Ibland krävs flytt till annan kommun, därför är samarbete med andra kommuner nödvändigt.

I framtiden bör flyttningar till olika tillfälliga bostadslösningar begränsas, när så är möjligt ur säkerhetssynpunkt, för utsatta personer som har vårdnaden av barn. För sådana flyttningar är påfrestande på många olika sätt, särskilt för barn. Istället bör insatser av olika slag införas i samverkan med olika samhällsinstanser, så att förövaren flyttas och de brottsutsatta får bo kvar i trygghet i sitt hem.

De förövare som vill förändra sitt våldsbeteende erbjuds istället att flytta till ett mellanboende och samtidigt delta i behandling för att komma till rätta med sitt bruk av hot och våld mot närstående. Och den utsatta familjen – brottsoffren – får bo kvar i sitt hem i lugn och ro.

När det gäller män som är utsatta för våld finns idag inget skyddat boende, istället får olika lösningar med mellanboende användas.

4.4 Insatser för män som utövar våld

På regeringens uppdrag har Socialstyrelsen utvärderat behandling av män som utövar våld i nära relationer (Socialstyrelsen, Behandling av män som utövar våld i nära relationer, 2010). Studien omfattade åtta platser i landet, verksamheterna delades in i tre grupper: ATV (Alternativ till våld), kris- eller manscentrum och Utväg. Behandlingsmetoderna i de tre grupperna visade sig vara likartade.

Två centrala tema i behandlingen var att männen ska ta sitt ansvar för våldet och att det är viktigt att våldet ska ses i ett sammanhang (Ekologiska modellen). Sammantagna är resultaten i denna utvärdering lovande. Det konstateras dock att dokumentationen var sparsam och att det i avsaknad av kontrollgrupp inte kunde fastslås om de förbättringar man sett berodde på behandlingen. Studier över längre tid efterlyses och studier som bättre kan avgöra vad som får män att upphöra med att utöva våld i nära relationer (Socialstyrelsen, Behandling av män som utövar våld i nära relationer, 2010).

Vid en sammanfattning av situationen inom området i USA (Family Violence Prevention Fund & National Institute of Justice, 2010) konstateras att det finns

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

mycket stora variationer mellan olika program för behandling av misshandlande män och att det inte finns någon konsensus om vilka som fungerar bäst. Den allmänna uppfattningen inom fältet är att programmen har viss effekt, men åsikterna går isär om hur stor den är. Forskningen har inte kunnat påvisa någon positiv effekt på ett övertygande sätt. Man poängterar i sammanfattningen att behandlingsprogrammen måste ses i relation till samhället i stort och dess sanktioner mot utövare av våld.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

5. Inriktningsmål för Värmdö kommun

Kommunfullmäktige har formulerat sex övergripande inriktningsmål för Värmdö kommun utifrån Vision 2030:

- Inflytande och dialog
- Omsorg och trygghet
- Livslångt lärande för livet och arbetslivet
- Ledarskap och medarbetarskap
- Hållbar utveckling
- Resurshushållning

Varje inriktningsmål specificeras ytterligare genom kontorsmålen. Lämpliga insatser för att nå kontorsmålen identifieras och definieras som prioriterade åtgärder. Som ett mått på måluppfyllelsen används indikatorer. För denna handlingsplan har fyra kontorsmål, under två av inriktningsmålen, definierats enligt nedan.

5.1 Mål i handlingsplanen

De generella målen i handlingsplanen gäller vuxna personer som är utsatta för våld i nära relation, barn och ungdomar som bevittnat eller varit utsatta för våld samt de personer som utövar våld i en nära relation. Kontorsmål, prioriterade åtgärder och indikatorer har grupperats i två kategorier utifrån kommunens inriktningsmål: Inflytande och dialog samt ledarskap och medarbetarskap.

I Värmdö ska demokratin utvecklas genom att medborgare och brukare ges ökat inflytande, till exempel genom möjlighet till olika typer av dialog och möjlighet att ställa medborgarförslag. Särskilt ungdomars inflytande ska öka. Samverkan mellan kommunen och olika intressenter ska stärka och vidarutveckla en livskraftig social ekonomi.

Medborgarnas behov, statens krav i lagar och förordningar samt de kommunala styrdokumenterna är grunden för vårt uppdrag. Politiker, chefer, ledare och medarbetare ska ges förutsättningar att skapa en gemensam kultur som ger god öppenhet och engagemang som i sin tur möjliggör ständiga förändringar. Ett tydligt ledarskap utgör också en viktig grund för en organisation i ständig utveckling. Personalen, vår viktigaste resurs förverkligar kommunens mål med verksamheten. Medarbetarna ska ges stöd från chefen och ledare att uppnå ett engagerat medarbetarskap i en god arbetsmiljö, så att de kan ge Värmdöborna bra service och goda insatser i livet alla skeden.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

5.3 Inriktningsmål och kontorsmål

Inriktningsmål	Kontorsmål	Prioriterade åtgärder	Indikator
Inflytande och dialog	Information till allmänheten	Hemsida uppdateras. Text översätts till de tre vanligaste invandrar-språken i kommunen. Utformning och uppdatering av informationsblad. Planering av informationstillfällen till allmänheten.	Antalet informations tillfällen till allmänheten . Mervärde 5 st

Inriktningsmål	Kontorsmål	Prioriterade åtgärder	Indikator
Ledarskap och medarbetarskap	Helhetssyn, kompetens och samverkan	Inventering av medarbetarnas kunskap och utbildning i ämnet. Planering av informationstillfällen/ Workshops/seminarier för medarbetare. Planering för att implementera kommunens mål och riktlinjer för arbetet med VINR.	Andel medarbetare som fått sin utbildningsplan uppdaterad under året. Målvärde 100 %. Antalet tvärsektorieella samarbetsforum inom Socialkontoret ska öka.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

6. Litteratur - och källförteckning

(u.d.).

Almqvist, K. (2012). *Stöd till barn som upplevt att mamma*. Göteborg: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.

Anders Broberg, L. A. (2011). *Barn som bevitnet våld mot mamman*. Göteborg: Göteborgs universitet. ISBN 978-91-633-9122-4.

Avdelningen för tillväxt, L. (2013). *Socialtjänstens arbete med våld i nära relationer, kartläggning i Stockholms län*. Stockholm: Länsstyrelsen Stockholm.

Barnhuset, S. A. (2011). *Att intervjua barn- vägledning för socialsekreterare*. Stockholm: Edita Västra Aros ISBN91-86678-05-1.

Barnombudsmannen. (2012). *Signaler*. Stockholm: Barnombudsmannen.

Brottsförebyggande rådet. (2013). *Brott & Statistik*. Brottsförebyggande rådet.

Brottsoffermyndigheten. (2012). *Nationella Trygghetsundersökningen*.
[/www.bra.se/bra/brott--statistik/statistik/den-nationella-trygghetsundersokningen.html](http://www.bra.se/bra/brott--statistik/statistik/den-nationella-trygghetsundersokningen.html).

Cameron, P. S. (2009). *utvärdering av Länsstyrelsen utbildningsserie Våld i nära relationer med barnen i fokus*. Stockholm: Länsstyrelsen.

Eriksson, M. (2004). *I Skuggan av Pappan*. Stehag: Förlags AB Gondolin & författaren.

Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Öhman, G., & Näsman, E. (2009). *Barns röster om våld*. (E. Näsman, Red.) Malmö: Gleerups utbildning AB.

Family Violence Prevention Fund & National Institute of Justice. (2010). *Batterer intervention - Doing the work and measuring the progress*. i L. Salcido Carter (Red.). San Francisco: Family Violence Prevention Fund.

Fleck - Henderson, A. P. (u.d.). *Grounded training*. Boston: School of social work, simmons college.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

- FN. (1948). Mänskliga rättigheter. <http://www.manskligarattigheter.se/>.
- FN. (1993). Deklaration om avskaffande av våld mot kvinnor. <http://www.brottsoffermyndigheten.se/default.aspx?id=1608>.
- FN. (1993). Kvinnokonventionen. <http://unwomen.se/kvinnors-rattigheter/fns-kvinnokonvention/>.
- FN. (u.d.). Barnkonventionen . <http://unicef.se/barnkonventionen>.
- Grip, K., Broberg, A., & Almqvist, K. (2010). *Pyskisk hälsa hos mammor som utsatts för våld av sin partner*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna barnhuset.
- Heise, L. L. (1998). *Violence Against Women, An Integrated, Ecological Framework*. Sage Publications, Center for Health och Gender Equity.
- Ingrid Andersson Örebro Universitet. (2012). *Vårdsökande kvinnors erfarenhet av våld och kvinnornas självrapporterade ohälsa*. Örebro: Örebro Universitet.
- Janson, S., Jernbro, C., & Långberg, B. (2011). *Kroppslig bestraffning och annan kränkning av barn i Sverige: En nationell kartläggning*. Stockholm: Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
- K, A., & S, J. (Antal referenser: 11 2004). Barn som bevittnat våld . *Skolhälsovård 2004-2005; (1)1-36*, ss. UI-nummer: 04103167.
- Kaldal, S. (2003). *Bevisprövning vid sexualbrott*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Regeringen. (1998). Kvinnofridspropositionen. www.regeringen.se.
- Regeringen. (2007/08). Handlingsplan mot våld (Skr 2007/08.39). Regeringen.
- Socialstyrelsen. (2009). Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld. *Allmänna råd SOSFS 2009:22(S)*. Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2010). *Behandling av män som utövar våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2011). *Våld , Handbok om socialnämndens ansvar för våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Socialstyrelsen. (2012). *Brottsoffer och deras närstående*. Edita Västra Aros, Västerås,: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen. (2013). *Fristad från våld - en vägledning om skyddat boende*.

Wennerberg, & Tor. (2010). *Vi är våra relationer - Om anknytning, trauma, och dissociation*.

Vigil, B. (2013). *Socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer*. Stockholm: Avdelningen för tillväxt, länsstyrelsen i Stockholms län.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av Socialnämnden 2013-10-22 § 88

Uppföljning och uppdatering

Socialkontorets stab ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.